

METROPOLITAN
U LISINSKOM

F. Lehár:

VESELA UDOVICA

Subota, 17. siječnja 2014.

19 sati.

The Met
ropolitan
Opera

METROPOLITAN U LISINSKOM

Franz Lehár:

VESELA UDOVICA

Subota, 17. siječnja 2015., 19 sati.

THE MET: LIVE IN HD SERIES IS MADE POSSIBLE BY A GENEROUS GRANT
FROM ITS FOUNDING SPONZOR

Neubauer Family Foundation

GLOBAL CORPORATE SPONSORSHIP OF THE MET LIVE IN HD
IS PROVIDED BY

Bloomberg

THE HD BROADCASTS ARE SUPPORTED BY

Toll Brothers
America's Luxury Home Builder

The Met
ropolitan
Opera

Franz Lehár

DIE LUSTIGE WITWE

THE MERRY WIDOW

VESELA UDOVICA

Opereta u tri čina
Libreto: Víctor León i Leo Stein

SUBOTA, 17. SIJEČNJA 2015.
POČETAK U 19 SATI.

Praizvedba:

Beč, Theater an der Wien, 30. prosinca 1905.

Prva hrvatska izvedba:

Hrvatsko zemaljsko kazalište u Zagrebu,
20. veljače 1907.

Prva izvedba u Metropolitanu:
17. veljače 2000.

Premijera ove izvedbe u Metropolitanu:
31. prosinca 2014.

HANNA GLAWARI **Renée Fleming**
GROF DANILO DANILOVIĆ **Nathan Gunn**
BARUN MIRKO ZETA **Thomas Allen**
VALENCIENNE **Keli O'Hara**
GROF CAMILLE DE ROSSILLON **Alek Shrader**
NJEGUŠ **Carson Elrod**
KROMOV **Daniel Mobbs**
BOGDANOVIĆ **Mark Schowalter**

PRIČIĆ **Gary Simpson**
SOLISTI, ZBOR I ORKESTAR METROPOLITANA
ZBOROVOĐA **Donald Palumbo**
DIRIGENT **Andrew Davis**
REDATELJICA I KOREOGRAFKINJA **Susan Stroman**
SCENOGRAF **Julian Crouch**
KOSTIMOGRAF **William Ivey Long**
OBLIKOVATELJICA RASVJETE **Paule Constable**

Radnja se događa u Parizu oko 1900.

Stanka poslije prvoga čina.

Svršetak oko 22 sata.

Tekst: engleski (prijevod i adaptacija: Jeremy Sams).

Titlovi: engleski.

SADRŽAJ

PRVI ČIN

Veleposlanik izmišljene države Pontevedro, barun Mirko Zeta, priređuje ples u veleposlanstvu. Njegova je domovina pred bankrotom i on se nada da će im njihovi pariški gosti pomoći da dođu do potrebnog novca. Barunova mlada supruga Valencienne zabavlja se s Camilleom de Rossillonom (duet „So kommen Sie! 's niemand hier!“ – Dodite, nema ovdje nikoga). Zeta vjeruje da Valencienne radi u korist Pontevedra, no zapravo joj Camille izražava ljubav i piše na njezinu lepezu „Ja vas ljubim“.

Barun Zeta osobito željno iščekuje

dolazak bogate udovice Hanne Glawari. Njegov je plan da tajnika veleposlanstva, ljubitelja žena, Danila Danilovića oženi Hannom kako bi njezini milijuni ostali u Pontevedru. Dolazi Hanna; Parižani je obasipaju komplimentima. Kao rođena Pontevedrijanka, nije još navikla na takvu pažnju i nevoljko je prihvaća. Valencienne shvaća da je izgubila lepezu s riječima koje je mogu kompromitirati i daje se u potragu za njom. Naposljetku dolazi Danilo sa zabave u glasovitom pariškom lokalnu Maximu i pjeva o domovini („O Vaterland“), ali i o lijepim zabavama s *grisettama* u Maximu („Da geh’

ich zu Maxim“ – I odoh ja u Maxim). Danilo i Hanna otkrivaju da su se nekoć voljeli, ali Danilov je društveni status previsok da bi se ona mogla udati za njega. Danilo joj kaže da ga brak ne zanima i da joj nikada neće reći da je voli.

Valencienne nastavlja koketiranje s Camilleom (duet „Ein trautes Zimmerlein“ – Jedna dražesna sobica). U međuvremenu je savjetnik u veleposlanstvu, Kromov, našao Valencienninu lepezu i misli da pripada njegovoj supruzi Olgi. Barun Zeta, u namjeri da spasi Olgu od skandala, uvjerava veleposlanika da lepeza pripada Valencienne. Nastavljajući svoj diplomatski plan, Zeta naređuje Danilu da se za dobro Pontevedra oženi Hannom. Danilo mu lakonski odgovara kako će budno paziti da

joj se nitko od Parižana ne približi, ali da se s njom neće vjenčati. Najavljuje se ples „Dame biraju“, Hanna odabire Danila i nakon međusobnog zadirkivanja, naposljetku zaplešu valcer.

DRUGI ČIN

Sljedeći dan Hanna priređuje zabavu u svojoj vili. Pjeva “Vilju”, prema narodnoj legendi pjesmu o vili koja je začarala putnike koji bi se zatekli u šumi. Negdje se može pročitati podatak da je autor pjesme crnogorski knez, poslije kralj, Nikola koji je bio i pjesnik. Danilo kasni, a barun Zeta upozorava ga da se malo više posveti svojoj zadaći držanja Parižana podalje od Hanne, poglavito Camillea de Rossillona. Pisar u veleposlanstvu, Njeguš, otkriva da je

Camille zaljubljen u tajanstvenu ženu. Zetu zanima tko je ona jer bi rado da se Camille s njom vjenča i prepusti Hannu udvaraču iz Pontevedra. Vjeruje da je lepeza ključna u saznanju tko je ta žena i traži od Danila da joj ude u trag. Lepeza slučajno dospije u ruke Hanni, a zbog natpisa "Ja vas ljubim", ona pomišlja da je to napisao Danilo, premda on kaže da te riječi neće izreći. Hanna ga neće prihvatiti dok joj to ne kaže. Ples prekida Zeta koji još uvijek pokušava saznati identitet Camilleove tajne ljubavi. Zeta i Danilo dogovore se da će se naći u paviljonu kako bi raspravili pitanje lepeze i njezine vlasnice. U međuvremenu su Camille i Valencienne našli nestalu lepezu. Sada Valencienne na njoj napiše: "Ja sam poštena žena." Oni se povlače u paviljon (duet i romanca "Mein Freund! Vernunft!... Wie eine Rosenknospe" – Prijatelju moj! Razbora!... Kao ružin pupoljak). Njeguš je primijetio da su se oni povukli u paviljon pa kad Zeta dolazi da bi se susreo s Danilom, u tome ga sprečava, želeći sačuvati Valencienninu tajnu. Privoli Hannu da se ušulja u paviljon i zauzme Valenciennino mjesto. Hanna i Camille izlaze iz paviljona i objavljuju zaruke. Bijesan, Danilo odlazi u Maxim i ponavlja svoju pjesmu. Hanna to smatra dokazom njegove ljubavi.

TREĆI ČIN

U potrazi za Danilom, Camille i Valencienne dolaze u Maxim i povlače se u zasebnu sobu. Dolaze i Zeta i ostali Pontevedrijanci, a *grisette* – među kojima je posebno dotjerana Valencienne – zabavljaju društvo ("Ja, wir sind es, die grisetten" – Da, mi smo *grisette*).

Slučajno dolaze i Hanna i Danilo. On joj zabranjuje da se uda za Camillea. Ona mu objašnjava da to i ne namjerava jer je samo štitila ugled druge žene. Danilo je oduševljen, ali još uvijek joj neće izjaviti ljubav.

Kad se gosti skupe, Danilo objavljuje da se Hanna neće udati za Camillea, ali ne kaže tko je Camilleova tajna ljubav. Njeguš pokazuje nestalu lepezu koju je našao u paviljonu. Zeta naposljetku shvati da ona pripada njegovoj ženi, proglašava se razvedenim i prosi Hannu. Ona ga izvješćuje da će prema posljednjoj želji svojega pokojnog muža izgubiti bogatstvo ako se preuda. Na tu spoznaju muškarci gube zanimanje za nju. Osim Danila, koji joj napokon izjavljuje ljubav i zaprosi je u obvezatnom ritmu valcera ("Lippen schweigen, 's flüstern Geigen" – Usne šute, šapuću gusle). Ona prihvaća njegovu ruku i dopunjuje posljednju pokojnikovu želju: ako se preuda, imetak će pripasti njezinu novom mužu. Valencienne se vraća i moli Zetu da pogleda i poledinu lepeze na kojoj piše da je ona poštena žena. Dva su para naposljetku zajedno sretna, a muškarci se dive tajanstvenosti žena.

VEČERAŠNJI INTERPRETI

Renée Fleming (1959.), dobitnica nekoliko uglednih nagrada, među kojima 1990. Nagrade *Richard Tucker* i 1999. nagrade Grammy za CD *The beautiful voice* (Prekrasan glas). Nakon što je dobila Fulbrightovu stipendiju, nastavila je školovanje u Europi kod Arleen Auger i Elisabeth Schwarzkopf. U Metropolitanu je prvi put nastupila 1991. kao Grofica u *Figarovu piru* i do sada je u njemu ostvarila 21 glavnu ulogu, među njima i jednu na praiizvedbi – opere *buffe* prema

Renée Fleming

Beaumarchaisu, *Duhovi Versaillesa*, Johna Corigliana na libreto Williama M. Hoffmana, izvorno naručenoj za proslavu stote obljetnice djelovanja Meta – i više od 230 nastupa. Pjevala je na inauguracijskoj svečanosti predsjednika Baracka Obame u siječnju 2009. u Lincoln Memorialu. U *Met Live in HD* gledali smo je i slušali nekoliko puta, kao Maršalicu u *Kavaliru s ružom*, Rossinijevu Armidu, Groficu u *Capricciu* Richarda Straussa, Händelovu Rodelindu, Verdijevu Desdemonu u *Otellu* i Dvořákovu Rusalku. Grofa Danila Danilovića, svoju petnaestu ulogu u Metu, pjeva bariton iz Indiane **Nathan Gunn** (1970.), jedan od pobjednika Metropolitan Opera National Council Auditions. U Metropolitanu je prvi

put nastupio na koncertu pobjednika 27. ožujka 1994. U Metu je ostvario oko 130 nastupa u manjim i većim ulogama. Najčešće je pjevao Papagena u *Čarobnoj fruli*, a najveće su mu uloge Guglielmo u operi *Così fan tutte* i Brittenov Billy Budd. Profesor je pjevanja na Sveučilištu u Illinoisu, nastupa i u Europi (Covent Garden, pariška Opéra, Bavarska državna opera u Münchenu, festival u Glyndebourneu), zauzima se za promicanje djela suvremenih američkih skladatelja. U ulozi Valencienne u Metropolitanu prvi put nastupa irsko-američka sopranistica **Nelli O'Hara** (1976.). Rođena u Oklahomi, na tamošnjem je sveučilištu diplomirala kolegij *Glazba u operi*. Karijeru je ostvarila na Broadwayu kao vrlo tražena pjevačica-glumica. Piše i songove. Pet puta je nominirana za nagradu Tony za najbolje ostvarenu ulogu u mjuziklu. Camillea de Rossillona pjeva mladi američki tenor **Alek Shrader** (1982.), pobjednik Metropolitan Opera National Council Auditions 2007. godine. Na koncertu pobjednika u travnju 2007. pjevao je ariju Tonija iz opere *Kći pukovnije*. Debitirao je u ulozi Almavive u *Seviljskom brijaču* u St. Louisu, a europsku karijeru počeo je u sezoni 2009./2010. kao Tamino u *Čarobnoj fruli* u Bordeauxu. U Metu je ostvario tri uloge: Almavivu, Tamina i princa Ferdinanda u *Oluji* Thomasa Adésa kojega smo gledali i slušali u *Met Live in HD*. Karakternu ulogu baruna Zete tumači britanski bariton sir **Thomas Allen** (1944.), jedan od najboljih lirskih baritona druge polovice 20. stoljeća, za zasluge na polju umjetnosti odlikovan visokim odličjem *Commander of the Order of the British Empire* (CBE) – Zapovjednik Reda Britanskog Carstva. Izvedbom dirigira sir **Andrew Davis** (1944.), također dobitnik visokog odličja, *Commander of the Order of the British Empire* (CBE) te 1999. naslova najnižeg viteškog stupnja

Nathan Gunn

Knight Bachelor za zasluge na polju umjetnosti. Studirao je na Royal College of Music King's Collegea u Cambridgeu. Od 1986. do 2000. bio je glazbeni ravnatelj u Glyndebourneu, od 1989. do 2000. šef-dirigent Simfonijskog orkestra BBC-ja. Od 2000. glazbeni je ravnatelj i glavni dirigent Lyric Opere u Chicagu. Danas počasni dirigent Simfonijskog orkestra BBC-ja i Simfonijskog orkestra iz Toronta, zauzima se za promicanje glazbe 20. stoljeća. U Metropolitanu je prvi put dirigirao u veljači 1981. *Salomom*. U Metu je dirigirao deset opera i bliži se stotom nastupu. Ravnao je *Arijadnom na Naxosu*, *Seviljskim brijačem*, *Don Giovannijem*, *Grofom Oryjem*, *Kavalirom s ružom*, *Humperdinckovom*

operom *Ivica i Marica*, *Rusalkom*, *Veselom udovicom*, *Walkürom* i *Capricciom* koji smo slušali i gledali u *Met Live in HD*. Prvi put u Metropolitanu režira američka kazališna i filmska redateljica, koreografkinja i glumica **Susan Stroman** (1954.). S pet godina počela je učiti balet, diplomirala je engleski jezik na Sveučilištu u Delawareu, 1976. stigla je u New York i 1979. počela karijeru na Broadwayu kao glumica. No ubrzo je napustila glumu i posve se posvetila koreografiji, a zatim i redateljskom poslu. Čini to nadasve uspješno jer je dobitnica pet nagrada Tony, četiri za najbolju koreografiju, a jedne za koreografiju i režiju mjuzikla *The Producer* (Redateljli) Mela Brooksa i Thomasa Meehana. Dobitnica je i dviju Nagrada *Olivier* za koreografiju.

O SKLADATELJU

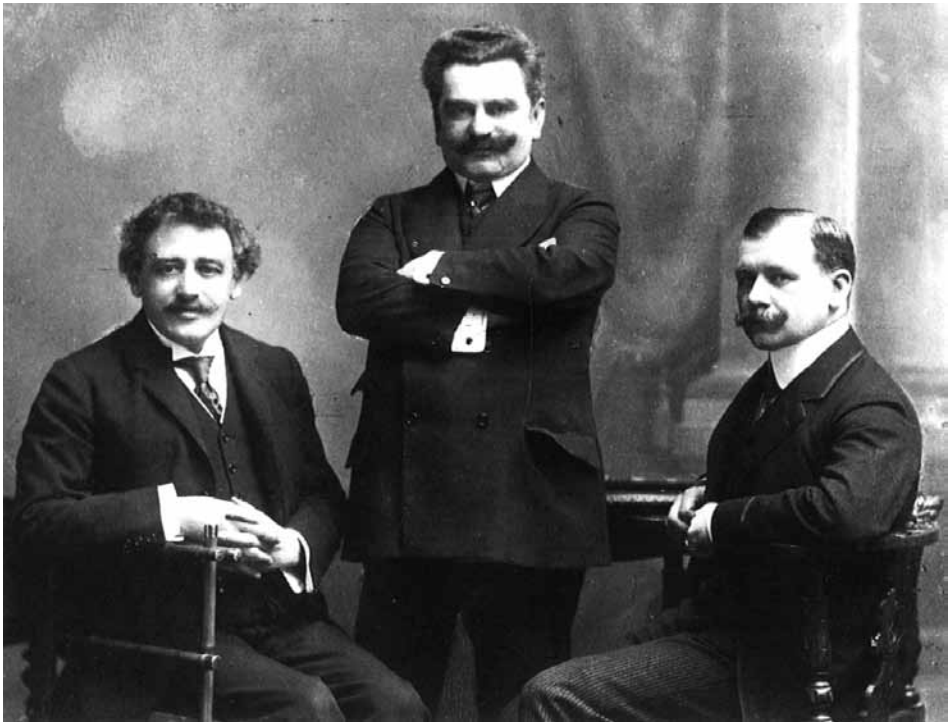
Franz Lehár pravi je izdanak multikulturalnosti Austro-Ugarske Monarhije. Rođen je 30. travnja 1870. u Komáromu, tada u Mađarskoj (danas je to Komárno u Slovačkoj), gradu na obali Dunava u kojemu žive Mađari i Slovaci pa se u Lehárovim djelima često čuju narodne slovačke i mađarske melodije. Otac mu je bio Austrijanac, podrijetlom iz čeških krajeva, kapelnik u Konjičkoj regimenti, a majka Mađarica iz Banata iz obitelji austrijskog podrijetla. Do dvanaeste godine govorio je samo mađarski i poslije je u svoje prezime dodao akcent na a, da bi taj slog imao duljinu mađarskog jezika. Na početku karijere doživljavali su ga kao Slovaka. Odrastao je u glazbenom okružju i već sa šest godina počeo je skladati – prvu pjesmu posvetio je majci. Njegov mlađi brat Anton (1876-1962), koji će poslije preuzeti upravljanje Lehárovim autorskim pravima, upisao se u kadetsku školu u Beču s namjerom da postane profesionalni časnik, a Franz je nakon završene gimnazije u Budimpešti kao dvanaestogodišnjak upisao violinu i kompoziciju na praškom Konzervatoriju. Violinu je učio kod slavnog violinista Antonína Bennewitza (1833-1926). Studij kompozicije nastavio je kod Zdeněka Fibicha (1850-1900). Antonín Dvořák čuo je njegovu đачku skladbu *Sonate antique* i savjetovao mu je da se ostavi violine i usmjeri na skladanje. No Lehár je morao zarađivati za život pa je zarana postao član vojne kapele u Losonczu (danas Lučenec u Slovačkoj) i za nju je skladao svoje prve mazurke, polke i koračnice.

Godine 1888. postao je koncertni majstor u ujedinjenim gradskim kazalištima Barmen-Elberfelda, a sljedeće godine kapelnik Momaričke glazbe u Puli. Nakon toga djelovao je u Trstu i Budimpešti. Nakon tri neuspjela operna pokušaja koja je skladao između 1893. i 1896. za kazališta u Coburg-Gothi i Leipzigu, odlučio je sreću potražiti u vedrom muzičkom

kazalištu. Godine 1900. pridružio se očevu orkestru u Beču i postao kapelnik 26. pješačke pukovnije. Prva opereta, *Arabella*, skladana 1901. nije doživjela uspjeh. Zvanje vojnog kapelnika i skladanje nisu išli zajedno i 1902. Lehár postaje dirigent u bečkom Theateru an der Wien. Gotovo istovremene praiizvedbe opereta *Wiener Frauen* – Bećanke – 21. studenoga 1902. u Theateru an der Wien i 20. prosinca 1902. operete *Der Rastelbinder* – Drotar, u kojoj do punog izražaja dolazi slovački glazbeni kolorit, u Carltheateru, otkrile su razmaženoj bečkoj publici novog operetnog skladatelja. Nakon toga Lehár se posvećuje skladanju, a kao dirigent dirigira samo premijerama vlastitih djela. Godine 1905. postiže senzacionalan uspjeh operetom *Die lustige Witwe* – Vesela udovica, što mu je donijelo svjetsku slavu. Slijedile su operete *Der Graf von Luxemburg* – Grof Luxemburg (1909.),

Franz Lehár

Victor Léon, Leo Stein i Franz Lehár prigodom bečke praznične produkcije 1905.

Zigeunerliebe – Ciganska ljubav (1910.), *Eva* (1911.), *Endlich allein* – Napokon sami (1914.), *Wo die Lerche singt* – kod nas izvedenoj kao *Ševa* (1920.), *Die Tangokönigin* – Kneginja tanga (1921.), *Frasquita* (1922.), *Cloclo* (1924.), *Paganini* (1925.), *Der Tzarewitsch* – Carević (1927.), *Friederike* (1928.), *Das Land des Lächelns* – Zemlja smiješka (1929.) i *Giuditta* (1934.). Lehár je skladao i sonate, simfonijske pjesme i koračnice, ali slavu su mu – uz operete – donijeli valceri. Najpopularniji *Gold und Silber* – Zlato i srebro – skladao je 1902. za kneginju Paulinu von Metternich.

Lehárova djela odlikuju se bogatstvom melodija, bujnom instrumentacijom i raskoši instrumentalnih boja. Velik je majstor

orkestracije pa su ga nazivali Puccinijem operete. U njegovim operetama nema grubih efekata lakrdije, ljudski su osjećaji suptilno izraženi, sadržaji nisu tako banalni kao u mnogim operetama i kraj nije nužno sretan. Ne iznenađuje što su najpopularnije melodije iz njegovih opereta – pjesma o Vilji iz *Vesele udovice* i “Dein ist mein ganzes Herz” (Ti mog si srca žar) iz *Zemlje smiješka* obavijene nekom sjetom. Jednom riječi, vratio je operetu na scenu u novom, svježem izdanju.

Poslije Prvoga svjetskog rata Lehár nekoliko godina nije skladao, želeći se prilagoditi stilu i zahtjevima novoga vremena. Upoznao je jednoga od najvećih tenora 20. stoljeća, Austrijanca Richarda Taubera (1891-1948) i za

njega skladao nekoliko vrlo zahtjevnih tenorskih uloga. Njima se pridružila hrvatska umjetnica Vera Schwarz. Tercet Lehár – Tauber – Schwarz zacijelo je najpoznatiji operetni trio međuratnog razdoblja. Godine 1935. Lehár je osnovao vlastitu izdavačku kuću. Premda sam nije bio Židov, imao je velikih problema s nacističkim režimom jer su njegovi bliski suradnici bili Židovi. Njegovi libretisti bili su uglavnom Židovi, supruga pokrštena Židovka, Tauberov otac bio je pokršteni Židov, a Židov je bio i otac njegova prvog Danila, Louisa Treumanna. Za suprugu je ishodio dozvolu boravka u Trećem Reichu, Tauber je pobjegao u Englesku i spasio se, a Treumann je usprkos nastojanjima brojnih moćnih prijatelja da ga spase skončao u sabirnom logoru u Theresienstadt. Lehár nije uspio spasiti ni svojega libretista Fritza Löhner-Bedu (1883-1942) koji je nastradao u Auschwitzu.

Franz Lehár umro je 1948. u Bad Ischlu pokraj Salzburga i ondje je pokopan.

O DJELU

Zlatno doba bečke operete J. Straussa, Millöckera i Supéea bilo je završeno. Ravnatelj bečkog Theatera an der Wien Wilhelm Karczag (1857-1923) nije bio posve siguran hoće li poznati i priznati bečki operetni libretisti **Viktor Léon** (1858-1940) i **Leo Stein** (1861-1921) u suradnji s Lehárom dati opereti nov zamah. Njihova suradnja na opereti *Der Rastelbinder* bila je vrlo uspješna, ali na sljedećoj, *Der Göttergatte* (Božanski suprug), nije postigla uspjeh. Libretisti su tada često posezali za tekstovima iz kojih bi crpili ideje. U bečkom Carltheateru izvedena je 1862. s velikim uspjehom igra *Der Gesandtschafts-Attaché* (Ataše u poslanstvu) koja se godinama obnavljala (za razliku od 1861. u pariškom Théâtreu du Vaudeville izvedene izvorne istoimene satire *L'attaché d'ambassade*

glasovitog francuskog libretista Henryja Meilhaca /1831-1897/, autora libreta za nekoliko opereta Jacquesa Offenbacha i koautora libreta mnogo poznatijih opera, Bizetove *Carmen* i Massenetove *Manon*, koja nije postigla uspjeh). Dodajmo usput da su prema Meilhacovu igrokazu *Le Réveillon* (što bismo mogli prevesti kao ponoćna večera uz blagdan Božića ili Nove godine) Richard Genée i Carl Haffner sastavili libreto za *Šišmiša* Johanna Straussa. Meilhac je 1888. postao član Francuske akademije.

Meilhacova priča o atašeu neke njemačke državnice koji vreba imetak imućne i pristale mlade udovice poslužio je Lehárovim libretistima kao dobra podloga. U to je vrijeme prijestolonasljednik male kneževine Crne Gore, Danilo, trošio očev imetak u veselom životu europskih prijestolnica. Bio je ženskar i raspikuća i lako je stupio u vezu s mladom udovicom. Libretisti su iz diplomatskih obzira radnju smjestili u izmišljenu kneževinu Pontevedro, ali imena likova, ne samo Danila nego i veleposlanika baruna Mirka Zete, konzula Bogdanovića, pukovnika Pričića, savjetnika veleposlanstva Kromova, pisara u poslanstvu Njeguša, jasno daju naslutiti pravo mjesto radnje. Uz njih su likovi pariških otmjenih posjetitelja znamenitog *Maxima*, njegove isto tako glasovite *grisette* i nad svima njima vesela udovica Hanna Glawari, spremna na zabavu, ali ni u kojem slučaju površna i lakomislena. Najpoznatiji odlomci operete su njezina pjesma o vili „Vilja“, završni duet s Danilom „Lippen schweigen“ i poznati „Da geh' ich zu Maxim“. Privlačnost glazbe *Vesele udovice* je u bogatstvu melodija, stanovitom erotskom fluidu i plesnim motivima kojima su se rado koristili koreografi. U opereti se izmjenjuju ritmovi mazurke, poloneze, kola, galopa, *cancana*, a nad svime kraljuje valcer. Orkestar je vrlo bujan i vrlo brojan, pravi operni, čak simfonijski orkestar.

Gudača je toliko da su podijeljeni u četiri, drveni puhači su dvostruki, ima dosta limenih puhača, četiri roga, dvije trublje i tri trombona. Tu su još harfa, *glockenspiel*, tamburin, a k tome na sceni i tamburice i gitara. Na motive iz operete slavni Maurice BÉjart sastavio je 1963. balet, a taj je sadržaj plesno uobličio i Australijski balet sa slavnom Margot Fonteyn. Snimljeno je i nekoliko filmova, dva nijema: 1918. u režiji Michaela Curtiza i 1925. u režiji slavnog Ericha von Stroheima, s Mae Murray u naslovnoj ulozi. Zacijelo je najslavniji MGM film snimljen 1934. u režiji Ernsta Lubitscha, s Jeanette MacDonald i Mauriceom Chevalierom u glavnim ulogama. Lana Turner i Fernando Lamas bili su zvijezde filma snimljenog 1952. u režiji Curtisa Bernhardta, a 1962. nastao je austrijski film u režiji Wenera Jacobsa, s Peterom Alexanderom. Dugo godina glasoviti interpreti glavnih likova bili su supruzi Martha Eggerth i Jan Kiepura. Vesele udovice u različitim produkcijama bile su i Beverly Sills, Joan Sutherland, Roberta Peters, Anna Moffo, čak i glasovita vagnerijanka Gwyneth Jones. Dmitrij Šostakovič uporabio je temu „Da geh' ich zu Maxim“ u prvom stavku svoje *Sedme simfonije „Lenjingradske“*, Béla Bartók u četvrtom stavku svojega *Koncerta za orkestar*. Melodija dueta „Lippen schweigen“ glavna je tema u filmu Alfreda Hitchcocka *Sjena sumnje* (*Shadow of a Doubt*), nastalom 1943. godine. Dodajmo da se ponekad u trećem činu *Vesele udovice* izvode neki muzički brojevi iz dvadeset godina kasnije nastale Lehárove operete *Paganini*, koja je primljena prilično suzdržano na svojoj bečkoj praiizvedbi 1925., ali je zahvaljujući Richardu Tauberu i Veri Schwarz postigla golem uspjeh na berlinskoj premijeri 1926. godine. U ovoj metropolitanskoj produkciji Renée Fleming u drugom činu pjeva ariju „Liebe, du Himmel auf Erden“ (Ljubavi, ti nebu na zemlji).

Louis Treumann, Mitzi Günther i Franz Lehár poslije praiizvedbe u Beču 1905.

PRAIZVEDBA

Vesela udovica praiizvedena je 30. prosinca 1905. u bečkom Theateru an der Wien. Naslovnu ulogu pjevala je češko-bečka sopranistica **Mitzi (Mizzi) Günther** (1879-1961). Austrijski tenor i glumac **Louis Treumann** (1872-1943) pjevao je Danila. Karczag u početku nije bio njome oduševljen, a i slavni pisac, satiričar, jedan od oblikovatelja javnog mnijenja tih godina, Karl Kraus (1874-1936) nije se o njoj povoljno izrazio u svojem časopisu *Die Fackel* (Baklja). No opereta je postigla senzacionalan uspjeh – u prvoj sezoni izvedena je 119 puta. Već 1906. igrana je u Hamburgu, Berlinu i Budimpešti na mađarskom jeziku. Godine 1907. prevedena je na hrvatski, engleski, švedski i talijanski i izvedena u Zagrebu, Londonu (Daly's

Theatreu), Stockholmu i Milanu. Prva izvedba operete u Sjedinjenim Američkim Državama bila je 21. listopada 1907. u New Amsterdam Theatreu na Broadwayu, s Ethel Jackson i Donaldom Brianom u glavnim ulogama. Od 21. listopada 1907. do 17. listopada 1908. u New Amsterdam Theatreu i u njegovim Vrtovima na krovu (Aerial Gardens) izvedena je 416 puta. Godine 1908. *Vesela udovica* izvela se u Kopenhagenu, Moskvi, Kairu, Šangaju, Melbourneu i Johannesburgu. U Madrid i Pariz došla je 1909. godine. Nastajale su i parodije na nju. Suvišno je dodati da je pritom doživljavala mnogo prilagodbi, mijenjala su se mjesta održavanja radnje, glazba se prilagođavala jeziku na kojem se izvodila, mijenjala su se imena likova i naslovi. A naslovna junakinja prešla je iz repertoara operetne subrete u repertoar opernih diva. Do skladateljeve smrti,

Vesela udovica doživjela je više od tristo tisuća izvedaba, a Lehár je od autorskih tantijema zaradio golem imetak, tako velik da je mogao sebi priuštiti kupnju četverokatnice u Beču i vile u nekadašnjem carskom ljetovalištu Bad Ischlu, koja je nakon njegove smrti pretvorena u Lehárov muzej.

VESELA UDOVICA U METROPOLITANU

Prva izvedba *Vesele udovice* u Metropolitanu, naravno na engleskom jeziku, u prijevodu Martina Crimpa kao *The Merry Widow*, bila je 17. veljače 2000. pod ravnanjem Andrewa Davisa, u režiji Tima Alberyja. *Vesela udovica* bila je **Frederica von Stade**, Danila je pjevao **Plácido Domingo**, Valencienne je bila **Emily Pulley**, Camille de Rossillon **Paul Groves**. Do siječnja 2004. opereta je izvedena 26 puta.

S premijere u HNK-u u Zagrebu 1941. Ruža Cvjetičanin i Vera Misita

Naslovnu ulogu pjevala je i Susan Graham. Premijera ove nove produkcije bila je 27. izvedba operete u Metu.

VESELA UDOVICA U HRVATSKOJ I HRVATI U NJOJ

Prva hrvatska izvedba *Vesele udovice* bila je 20. veljače 1907. u Hrvatskom zemaljskom kazalištu u Zagrebu u prijevodu **Đure Prejca**, koji je tumačio glavnu mušku ulogu, Danila, koji se tada nazivao Dankov. Dirigirao je **Nikola Faller**, režirao **Václav Anton**, a neusporediva **Irma Polak** bila je vesela udovica Hanna Glawari. **Marija (Micika) Freudenreich** pjevala je Valencienne, a **Franjo Krampera** Camillea de Rossillona. Već se onda pazilo da imena ne

Irma Polak

Gjuro Prejac

upućuju izravno na kneževinu Crnu Goru pa je barun Mirko Zeta postao Skadarski. Tumačio ga je **Tošo Lesić**. Opereta je u desetak godina doživjela više od šezdeset izvedaba. Obnova 2. srpnja 1936. bila je u prijevodu Slobodana Živojnovića s naslovom *Udovica iz Melonezije* kako bi se izgubila svaka asocijacija na Crnu Goru. Iako Crna Gora nije više postojala kao samostalna kraljevina, kraljevske obitelji bile su u srodstvu. Tako je Hanna Glawari postala Hana Višnjevecka, Danilo grof Ivan Ostrovski a barun Mirko Zeta barun Anatol Zahorski. Dirigent je bio Lovro Matačić, a redatelj Dejan Dubajić. Gostovala je blistava protagonistica Vera Misita. Naslov *Vesela udovica* vraćen je

obnovi 28. svibnja 1941. pod ravnanjem Đorđa Vaića u režiji Drage Hrčića. Vera Misita i Ruža Cvjetičanin pjevale su Hannu i Valencienne. Najnovija premijera operete bila je 18. prosinca 1994. pod ravnanjem Tomislava Uhljaka u režiji Krunoslava Cigoja.

Zagrebačko gradsko kazalište Komedija uvrstilo je *Veselu udovicu* na repertoar 27. studenoga 1959. Dirigirao je Ferdo Pomykalo, režirao Berislav Brajković, a glavne su uloge pjevali Mirjana Dančuo, Đani Šegina, Melita Mottl i Marijan Kunšt. Doživjela je 35 izvedbi. I Ruža Cvjetičanin pjevala je Hannu.

Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku izvelo je *Veselu udovicu* u prvoj sezoni djelovanja, 29. listopada 1907. u Varaždinu, Narodno kazalište „Ivan Zajc“ u Rijeci 3. lipnja 1952., s Paulom Smojver-Udovič u naslovnoj ulozi. U Splitu se opereta nije izvela.

Godine 1963. nastala je snimka *Vesele udovice* za EMI pod ravnanjem **Lovre pl. Matačića** s Elisabeth Schwarzkopf, Nicolajem Geddom, Hanny Stefek i Eberhardom Wächterom u glavnim ulogama uz zbor i orkestar Philharmonia. Snimka je 2000. digitalno obrađena i uvrštena u izdanje *Great Recordings of the Century* (Velike snimke stoljeća). U siječnju 1980. Matačić je izveo operetu koncertno u Milanu uz Simfonijski orkestar RAI-ja, a u koncertnom obliku postavio

ju je i 27. prosinca 1981. u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog u Zagrebu uz Zagrebačku filharmoniju, Zbor *Ivan Goran Kovačić* i Tamburaški orkestar tadašnje Radiotelevizije Zagreb. Solisti u glavnim ulogama bili su Radmila Bakočević, Mirjana Bohanec, Slobodan Stanković i Igor Filipović. U poluscenskom obliku *Veselu udovicu* izveo je 20. prosinca 2007. u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog u Zagrebu i ansambl Opere Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku u ciklusu „Svijet glazbe“. Dirigirao je Peter Oschanitzky.

Snimka Vesele udovice za EMI

Foto: Metropolitan opera

Nakladnik

Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Za nakladnika

Dražen Sirišćević, ravnatelj

Producentica programa

Ivana Kostešić

Urednica

Ivana Kostešić

Tekst

Marija Barbieri

Oblikovanje i grafička priprema

Intergrafika TTŽ d.o.o.

Lektorica

Rosanda Tometić

Tisak

Intergrafika TTŽ d.o.o.

Naklada

350 kom.

Cijena

20 kn

www.lisinski.hr

The Met
ropolitan
Opera **HD**
LIVE

METROPOLITAN
U LISINSKOM

J. Offenbach:

HOFFMANNOVE PRIČE

31. siječnja 2014., 19 sati

Dirigent: **Yves Abel**

Uloge: **Vittorio Grigolo** (Hoffmann), **Erin Morley** (Olimpija),
Hibla Gerzmava (Antonija/Stella), **Christine Rice**
(Giulietta) i **Thomas Hampson** (Četiri nitkova)

Vittorio Grigolo tumači glavnu ulogu u Offenbachovim Hoffmannovim pričama, dok je abhazijska sopranistica Hibla Gerzmava u svim četirima ženskim ulogama: mehaničke lutke Olimpije, umjetnice Antonije, kurtizane Giuliette i egoistične glumice Stelle. Kate Lindsey reprizira svoju izvedbu Nicklausse, a Thomas Hampson ulogom Četiri nitkova širi svoj veliki Met repertoar.

The Met
ropolitan
Opera **HD**
LIVE

The Metropolitan Opera

sponzori Koncertne dvorane
Vatroslava Lisinskog:

GRAD ZAGREB

CROATIA OSIGURANJE
osiguranje d.d.

